

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
ОПЕРАТИВНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ

Збірник тез щорічної науково–практичної конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ У СКЛАДОВИХ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ»**

**"CURRENT ISSUES OF PERSONNEL MANAGEMENT IN THE
SECURITY AND DEFENSE SECTOR COMPONENTS"**

**«QUESTIONS ACTUELLES DU TRAVAIL AVEC LE PERSONNEL
DANS LES COMPOSANTES DU SECTEUR DE LA SÉCURITÉ ET DE
LA DÉFENSE»**

*м. Харків
26 лютого 2025 року*

«Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки та оборони» : Збірник тез щорічної науково–практичної конференції (Україна, м. Харків, 26 лютого 2025 року), Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2025. – 192 с.

Оргкомітет конференції:

Володимир Васищев: голова оргкомітету, кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету Національна академія Національної гвардії України.

Володимир Пасічник: член оргкомітету, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету Національна академія Національної гвардії України.

Руслан Мусевич: відповідальній секретар оргкомітету, старший викладач кафедри організації роботи з персоналом оперативного факультету Національна академія Національної гвардії України.

У збірнику представлено наукові доповіді у яких відображено узагальнений досвід роботи з персоналом, аспекти формування методологічного підґрунтя для вирішення проблемних питань морально–психологічного забезпечення службово–бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України. Публікується за матеріалами науково–практичної конференції «Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки та оборони», що відбулася в Національній академії Національної гвардії України 26 лютого 2025 року. Матеріали конференції будуть корисними науковцям/науковицям, викладачам/викладачкам закладів вищої освіти, керівникам/керівницям і працівникам/працівницям складових сектору безпеки і оборони. Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

© Національна академія Національної гвардії України

створюються структурні підрозділи психологічних служб при військових частинах. Крім того, такі психологічні служби можуть створюватись на базі підпорядкованих військовим формуванням закладів.

Варто зазначити, що нині програмам психологічної підготовки військовослужбовців приділено особливу увагу, оскільки захисники, які перебувають у найгарячіших точках, не завжди мають доступ до професійного психолога. Відповідно у процесі військової підготовки військовослужбовців навчають методів профілактики стресу. Так, військовослужбовець може самостійно стабілізувати власний розбалансований психоемоційний стан у критичній ситуації або ж допомогти своєму побратиму.

Однак психологічна допомога не закінчується там, де завершуються бойові дії. Військовослужбовці, які звільняються з військової служби, ще тривалий час потребують психологічної реабілітації, і в цьому сенсі Україна потурбувалася про її захисників, закріпивши це в Постанові Кабінету Міністрів України №1338 від 29.11.2022 р., якою затверджено Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб. Вказана постанова розмежовує поняття психологічної допомоги та психологічної реабілітації. Психологічна допомога є ширшим поняттям, яке передбачає надання психологічної допомоги на трьох рівнях, спрямована на професійну допомогу особі, яка звільнена з військової служби, та має розлад або ризик розвитку розладу психіки. Завданням такої допомоги є подолання кризових станів та психологічних проблем, психосоціальна адаптація до звичайного життя, відкриття можливостей для подальшої самореалізації таких осіб. Водночас психологічна реабілітація являє собою психотерапевтичну допомогу, спрямовану на підтримку функціонування особи в нормальному фізичному, емоційному, інтелектуальному, соціальному та духовному стані.

Здійснене дослідження дає змогу дійти висновків, згідно з якими держава всіляко сприяє питанням соціальної реабілітації військовослужбовців, закріплюючи соціальні гарантії в нормативно-правових актах. Водночас державне соціальне забезпечення військовослужбовців містить не лише фінансову складову й надання окремих пільг, але й передбачає фізичну та психологічну реабілітацію військових, зокрема й тих, що звільнені з військової служби.

УДК 159.98:351.78+614.8

Платонов В.М., доктор філософії (PhD) з психології, науковий співробітник навчально–наукової лабораторії екстремальної та кризової психології навчально–наукового інституту управління та безпеки населення, Національний університет цивільного захисту України (м. Черкаси).

ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ. НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВІ РІШЕННЯ

Тривала військова агресія, яка направлена проти України продовжує нести негативний вплив на морально–психологічний стан всіх залучених до оборони

та робить все можливе для ліквідації наслідків підступних дій ворога. Рятувальники Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) продовжують виконувати свій обов'язок на межі фізичних та психологічних можливостей, це пов'язано зі значним збільшенням кількості пожеж, які виникають через часті ворожі ракетно–артилерійські обстріли, що має свій негативний вплив на їх функціональний і психічний стан. Окрім ліквідації пожеж і надзвичайних ситуацій причиною яких є ворожі удари, фахівці ДСНС задіяні до ліквідації інших наслідків військової агресії, розбір завалів на місцях влучань дронів та ракет, гуманітарному розмінуванні територій, евакуаційних заходах.

Через надмірні обсяги роботи, за час робочої зміни, рятувальники не можуть задовольнити свої прості потреби у прийомі їжі та відпочинку між викликами вже не кажучи про наявність значного психоемоційного навантаження, яке веде до стану втоми, а в подальшому до перевтоми через, що процес психологічного відновлення буде проходити значно важче.

Проблемне питання психологічного відновлення неодноразово розглядалася сучасними науковцями психологами ДСНС (Кердиваром В.В., Оніщенко Н.В., Маргієвою Я.О., Похілько Д.С., та ін.). Практика впровадження та реалізація експрес методів, які направлені на попередження виникнення негативних психічних станів у осіб особового складу ДСНС, які пережили травматичні події під час виконання своєї діяльності, показує задовільні результати в попередженні виникнення цих станів.

Аналіз нещодавнього дослідження оцінки психологічного стану персоналу ДСНС (Похілько Д.С., Сичевський А.С. 2024) показав, що в більшій мірі психологічне виснаження відзначається в підрозділах прифронтових областей де режим роботи є надто напруженим через постійні обстріли та вірогідність потрапляння особового складу під повторний ракетно–артилерійський удар під час проведення ліквідації надзвичайної ситуації, але цей відсоток дорівнює 3% від всієї кількості особового складу ДСНС. Опитуванні відзначили, що їх незадовільний психологічний стан пов'язаний з хронічною втомою, відчуттям емоційної спустошеності, апатією і втратою інтересу до виконання діяльності, що свідчить про настання професійного вигорання. Доцільно наголосити, що про необхідність відпочинку у вигляді відпустки відповіли 55,9% респондентів, це виражається в потребі відновлення фізичних та психологічних ресурсів рятувальника.

При цьому 74,4% респондентів опитування вказали, що не бажають приймати участь у психологічних заходах, а 75,8% респондентів відповіли про відсутність потреби у психологічній підтримці.

Такі оцінки обґрунтовані тим, що з особовим складом ДСНС неодноразово проводяться заходи психологічного супроводу діяльності, які мають певне перенасичення. За отриманими оцінками персонал ДСНС, який потребує психологічної допомоги та підтримки в змозі самостійно звернутися за необхідними психологічними послугами.

Враховуючи приведені результати дослідження психологічного стану рятувальників доцільно повернутися до ідеї створення експертної оцінки психологічного стану та визначення потреби в проведенні заходів з психологічної

підтримки та відновлення. Вирішенням такого завдання є запровадження психологічної експертизи рятувальників, які перенесли травматичні події.

В наших попередніх дослідженнях розглядалася ідея створення концепції психологічної експертизи для рятувальників ДСНС. Її мета полягає у визначенні осіб з особового складу, які потребують психологічної підтримки у зв'язку з пережитими травматичними подіями, що трапилися під час виконання завдань за певними критеріями. До таких критерієві можна віднести наступні події:

- отримання поранення;
- смерть колег;
- робота з тілами загиблих;
- потрапляння під повторний обстріл під час виконання завдань;
- поранення або смерть членів родини.

Тобто, якщо рятувальники перебували в таких подіях одноразово або певний час їм доцільно провести опитування з подальшою короткою експертною оцінкою їх психологічного стану, з отриманням подальшого висновку про продовження виконання діяльності або отримання консультації фахівця–психолога.

На сьогодні практика психологічного супроводу здебільшого має груповий характер та є плановою, що в деяких випадках не вирішує проблемні питання конкретних осіб, які потребують поглибленої та тривалої психологічної допомоги після пережитих травмуючих ситуацій. При цьому варто зауважити, що рятувальники знають про можливість звернення до психолога, але здебільшого вони покладаються на свої власні психологічні ресурси та оптимізм, через що в подальшому вони не звертаються за психологічною допомогою, що й виражено в оцінках, які отримані в дослідженні психологічного стану особового складу ДСНС. Нехтування психологічною допомогою може приводити до прояву негативних станів у вигляді втоми, емоційного виснаження та професійного вигорання.

Тому питання комплексної оцінки психологічного стану рятувальника після пережитих травматичних подій з подальшим висновком про його можливість продовжувати виконання діяльності залишається актуальним.

В таких випадках доречним є застосування коротких психодіагностичних методик та методів самозвіту, які створено конкретно для визначення оцінки психологічного стану рятувальників ДСНС.

Створення нових психодіагностичних інструментів є значним викликом для психологів науковців системи ДСНС. Враховуючи нагальну потребу в застосуванні цих інструментів вже зараз та процедурою їх створення, яка займає тривалий час, цей етап стає складним процесом. Більш простим й менш тривалим є адаптація українською мовою існуючих коротких психодіагностичних методик, які вимірюють актуальний психологічний стан та вплив пережитих травмуючих подій, а також створення коротких анкет самозвіту, які мають нижчі вимоги але не втрачають своєї інформативності щодо психологічного стану рятувальників.

Тому комплексна реалізація етапу створення та оновлення наявного психодіагностичного інструментарію, який відповідатиме сучасним психометричним та законодавчим вимогам, що висуваються до

психодіагностичних інструментів, дозволить спросити та підвищити ефективність надання психологічної допомоги особовому складу ДСНС, який в більшій мірі потребує втручання психолога.

Таким чином, запровадження процедури психологічної експертизи для рятувальників ДСНС України є вкрай актуальним завданням, оскільки це дає можливість об'єктивно оцінити психологічний стан особового складу, який має травматичні досвід як фізичного так і психологічного характеру. Водночас реалізація цієї концепції стикається з низкою викликів, зокрема із забезпеченням розроблення та адаптації спеціалізованих психодіагностичних методик. Створення відповідного інструментарію дозволяє не лише оцінити психологічний стан рятувальників, а й надати обґрунтовані висновки щодо продовження виконання діяльності та визначення тих осіб, які потребують додаткової психологічної підтримки.

УДК 159.98

Приходько Д.П., к.пс.н., доцент, доцент кафедри психології, педагогіки та філології, Харківська державна академія культури (м. Харків).

Кислий В.Д., к.пс.н., доцент, професор кафедри психології та педагогіки, Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (м. Харків).

ОСОБЛИВОСТІ ЗООТЕРАПІЇ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Вже більше десяти років Україна захищає свою територіальну цілісність від агресії російської федерації. У ході війни в бойових діях з боку України задіяні сотні тисяч захисників. Сьогодення наших військовослужбовців – це постійний вплив негативних стрес-факторів на психіку та небезпека життю і здоров'ю. Нажаль серед військовослужбовців зростає кількість важко поранених та тих хто демонструє ознаки пост-травматичних розладів. У цей критично важливий період їх життя вони потребують фізичної та психологічної реабілітації, і вона має бути комплексною.

Сьогодні в Україні поряд із звичайними методи терапії наших захисників і захисниць активно розвиваються й менш відомі, але не менш дієві види терапії. Набуває популярності такий психотерапевтичний напрям, як зоотерапія – лікування за допомогою тварин. Зоотерапія або анімалотерапія (від лат. animal – тварина) є одним з видів терапії, що охоплює використання тварин, як засіб лікування. Мета такої терапії полягає у поліпшенні соціальних, емоційних, або когнітивних функцій пацієнта. Сьогодні анімалотерапія виділена як самостійна наука, у США навіть існує міжнародна організація терапії тваринами (Pet Therapy International).

Розрізняють направлену (використання спеціально навчених тварин за розробленими терапевтичними програмами) і ненаправлену (взаємодія з

40.	Пенькова Н. Є. Психологічна підготовка військовослужбовців Національної гвардії України до діяльності в дійсно особливих умовах.	100
41.	Першина К.В. Правові засади соціальної реабілітації українських військовослужбовців під час дії воєнного стану.	103
42.	Платонов В.М. Психологічна експертиза рятувальників ДСНС України. Нові виклики та можливі рішення.	104
43.	Приходько Д.П., Кислий В.Д. Особливості зоотерапії у психологічній реабілітації військовослужбовців.	107
44.	Пугач В.В., Зміївський Г.А. Застосування прийомів провокативної педагогіки в ході викладання тактичних дисциплін.	110
45.	Пузирьов М. С. Деякі питання вдосконалення базової загальновійськової підготовки в контексті розвитку правосвідомості військовослужбовців Національної гвардії України, призваних під час мобілізації.	112
46.	Радчук В.М., Сімак А.А. Інтерференційна картина когерентності інтрапсихічних ресурсів та вибору копінг-стилю у військовослужбовців.	115
47.	Рютін В.В. Деякі аспекти виживання особистості в умовах примусової ізоляції (полоні).	120
48.	Сергієнко І.В. Психологічні аспекти дезадаптації працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах війни.	122
49.	Скиба О.М., Конопля В.В. Розвиток системи соціального захисту ветеранів війни та учасників бойових дій в умовах військової агресії проти України	124
50.	Скориніна-Погребна О.В., Ємел'янова І.В. Проблемні питання психологічного забезпечення професійної діяльності жінок-демінерів в процесі гуманітарного розмінування.	128
51.	Слурденко Д.О. Психологічні наслідки бойового стресу у військовослужбовців.	130
52.	Соколюк В.В., Головня А.Ф. Вплив низького рівня професійної кваліфікації та завищеної самооцінки особового складу на хід виконання поставлених завдань на сучасному етапі російсько – української війни.	132

Науково-практична конференція, Національна академія Національної гвардії України.
26 лютого 2025 року, м. Харків

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ У СКЛАДОВИХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

"CURRENT ISSUES OF PERSONNEL MANAGEMENT IN THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR COMPONENTS"

«QUESTIONS ACTUELLES DU TRAVAIL AVEC LE PERSONNEL DANS LES COMPOSANTES DU SECTEUR DE LA SÉCURITÉ ET DE LA DÉFENSE»

Збірник тез щорічної науково–практичної конференції

Друкується в авторській редакції

Формат паперу 60×84/16. Ум. друк. арк. 4,7. Тираж 50 прим.

Видавець і виготовлювач Національна академія Національної гвардії України
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 4794 від 24.11.2014 р.
м. Захисників України, 3, м. Харків 61001